

«А. БАЙТҰРСЫНОВ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ ӨңІРЛІК
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

№ 1

2023

PUBLISHINGS

K S P I

Қ М П И
ЖАРШЫСЫ

ВЕСТНИК

К Г П И

2023 ж., қаңтар, №1 (69)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: *А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті*

Бас редактор: *Қуанышбаев С. Б.*, география ғылымдарының докторы, А. Байтұрсынов атын. ҚӨУ, Қазақстан

Бас редактордың орынбасары: *Жарлығасов Ж.Б.*, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, А. Байтұрсынов атын. ҚӨУ, Қазақстан

РЕЦЕНЗЕНТТЕР

Бережнова Е.В., педагогика ғылымдарының докторы, ММХҚИ СИМ, Мәскеу қ., Ресей

Жаксылыкова К.Б., педагогика ғылымдарының докторы, Қ. Сәтпаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу университетінің профессоры, Қазақстан

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Амирова Б.А., психология ғылымдарының докторы, Е.А. Букетов атын. ҚарМУ, Қазақстан

Благодарумная О.Н., экономика ғылымдарының кандидаты, Молдова Халықаралық Тәуелсіз Университетінің доценті, Молдова

Доман Э., лингвистикалық ғылымдар докторы, Макао университеті, Сидней, Австралия

Елагина В.С., педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ООМГПУ, Ресей

Жилбаев Ж.О., педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы президенті, Қазақстан

Кайе Ж., философия ғылымдарының докторы, Виа Домисия Университетінің профессоры, Перпиньян қ., Франция

Катцнер Т., Батыс Вирджиния Университетінің профессоры, PhD докторы, АҚШ, Батыс Вирджиния

Кульгильдинова Т.А., педагогика ғылымдарының докторы, Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӨТУ-нің профессоры, Қазақстан

Марилена Сантана дос Сантос Гарсия, лингвистикалық ғылымдар докторы, Сан-Паулу Папа католик университеті, Бразилия

Монова-Желева М., PhD докторы, Бургас еркін университетінің профессоры, Болгария

Чаба Толгизи, Венгрияның Сегед Университеті экология кафедрасының ғылыми қызметкері, Венгрия

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж

Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.

Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 29.03.2021 ж.

Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:

110000, Қостанай қ., Тәуелсіздік к., 118

(Ғылым және коммерциализация басқармасы)

Тел. (7142) 54-58-74 (160)

© А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті

ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ САРАПТАМАЛЫҚ-ШОЛУ ЗЕРТТЕУЛЕР ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ОБЗОРНО-АНАЛИТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

ӘОЖ 433

Акпанбетова, А.Қ.

география педагогтерін даярлау мамандығы,
2 курс магистранты,
А.Байтұрсынов ат. Қостанай
өңірлік университеті

Егинбаева, А.Е.

PhD, физикалық және экономикалық
география кафедрасының доценті,
Л.Н.Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті
Астана қ., Қазақстан

Ахметова, Э.Б.

география магистрі, аға оқытушысы,
А.Байтұрсынов ат. Қостанай
өңірлік университеті
Қостанай қ., Қазақстан

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНЕН ЖАҢА ФОРМАТТАҒЫ ҰЛТТЫҚ БІРЫҢҒАЙ ТЕСТІЛЕУ ӨТКІЗУ ЖӘНЕ ДАЙЫНДАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Түйін

Соңғы жылдары елімізде білім беру үдерісі түрлі реформаларға ұшырап келеді. 2017 жылы халықаралық тәжірибені ескерумен ұлттық бірыңғай тестілеу (ҰБТ) өткізу форматы да өзгертілді. Енді мектеп бітіруші түлектер мектеп бітіру емтиханы ретінде қотырынды аттестаттаудан және ҰБТ – жоғары оқу орындарына түсу емтиханын тапсырады. Сондықтан аталған зерттеу жұмысының тақырыбы өзекті болып табылады. Өйткені мектеп түлектерін қорытынды аттестаттау мектеп қабырғасында, ал ҰБТ жоғары оқу орындарында өткізіледі. Бұл мектеп бітіруші түлектер үшін тың жаңалық болып отыр.

Кілт сөздер: ұлттық бірыңғай тестілеу, жоғары оқу орны, қорытынды аттестаттау, бейіндік пәндер, таңдау пәндері.

1 Кіріспе

Ұлттық бірыңғай тестілеу – білім сапасының басты көрсеткіші болып табылады. ҰБТ-ның басты мақсаты – мектеп бітіруші түлектердің бейіндік және таңдау пәндері бойынша меңгерген білімін анықтау болып табылады. ҰБТ жүйесі елімізде жылдан-жылға жетілдіріліп келеді. Жыл соңындағы ҰБТ қорытындысы мектеп бітірушілерінің ҰБТ-ға дайындалу деңгейі мен мұғалімдердің дайындау деңгейінің айқын көрсеткішіне айналып отыр. Бұл жағдай әр мұғалімнен ҰБТ-ға дайындаудың тиімді әдіс-тәсілдерін шебер меңгеруді талап етеді.

География пәнін оқытудың басты мақсаты – өз Отаны Қазақстанның дамуына үлес қосатын, жан-жақты дамыған, өзінің қоғамдағы орнын қалыптастыра алатын, жаңа білімге құштар, ынта-жігері мол азаматтарды қалыптастыру болып табылады. Осы орайда география пәнінен оқушыларды жоғары оқу орындарына түсу емтихандарына дайындау үлкен рөл атқарады. ҰБТ мемлекет ұсынып отырған нақты бағдарлама болса, онда оны меңгеру оқушының, ал меңгерту мұғалімнің негізгі міндеттері болып табылатыны анық. Мектеп осы

міндетті орындай отыра оқушының ересек үмірге дайындайды, қалаған мамандығының иесі болуына жол ашады.

2 Материалдар және әдістер

Жаңа форматтағы ҰБТ сұрақтар базасы жыл сайын кем дегенде 30% жаңартылып отырады. 2021 жылы жаңа талаптар негізінде бағалаудың келесі форматы енгізіліп отыр: бейіндік пәндер бойынша тестке контекст негізінде тест тапсырмалары енгізілді. Тапсырмалардың дұрыс орындалғаны үшін баға: бес жауаптың ішінен бір дұрыс жауапты таңдаумен – 1 балл, ұсынылған жауаптардың жиынтығынан бір немесе бірнеше дұрыс жауапты таңдаумен – 2 балл, контекст негізіндегі тест тапсырмалары – 1 балл.

Мектеп бітіруші түлектер оқу сауаттылығы, математикалық сауаттылық және таңдау пәндері бойынша тест сұрақтарына жауап береді. Оқу сауаттылығы бойынша тапсырма келесі біліктерді тексеруге бағытталған: қорытындылау, салыстыру, саралау және т.б. оқу сауаттылығын тексеруге арналған тапсырмалар ҰБТ-ға енгізіліп отыр, себебі ЖОО-да оқу кезінде талапкерге түрлі дереккөздермен жұмыс істеу, осы дереккөздерді талдау, дереккөздерден ақпаратты салыстыру және қорытынды жасау қажет болады. Бұл дағдылар мектеп бітіруші түлекке ЖОО-да оқу кезінде қажет болады.

3-4 Нәтижелер мен талқылау

Жалпы тестілеу бес пән бойынша өткізіледі: үш міндетті және екі бейінді. Тест тапсырмаларының саны 120, оның ішінде Қазақстан тарихы бойынша – 15, математикалық сауаттылық бойынша – 15, оқу сауаттылығы бойынша – 20 және бейіндік пін бойынша – 35 тапсырма.

Бейіндік пәндер тізбесі:

- математика және физика;
- математика және география
- тарих және география
- биология және география
- шет тілі және тарих
- оқу тілі мен әдебиеті және тарих
- география және шет тілі
- химия және физика
- тарих және құқық негіздері
- математика және информатика

ҰБТ-ның тест тапсырмалары тек оқылған материалдарды (нақты фактілерді) жаңғыртуға ғана емес, сонымен қатар оқылған материалды нақты жағдайларда және жаңа жағдайларда пайдалануға, атап айтқанда қағидаларды, әдістерді, ұғымдарды, заңдарды, қағидаттарды, теорияларды қолдануға бағытталған. Бейіндік пәндер тізбесінен көріп отырғанымыздай жаңа форматтағы ҰБТ-да география пәнінің таңдалу мүмкіндігі жоғары, себебі қазіргі заман талабына сай көптеген мамандықтар бойынша ЖОО-на түсу үшін география пәні міндетті болып табылады.

География пәні бойынша тест 32 тест тапсырмасынан тұрады. Оның ішінде: 20 бір дұрыс жауапты таңдауға арналған тест тапсырмалары, 5 бір дұрыс жауапты таңдауға арналған тест тапсырмаларынан тұратын 1 контекст және 10 бір немесе бірнеше дұрыс жауапты таңдауға арналған тест тапсырмалары бар. Тест тапсырмаларының қиындығы 3 деңгейде беріледі: базалық деңгей (А), орташа деңгей (В), жоғары деңгей (С).

Бейімбет Майлин ауданы, Әйет ауылының «Сапар Ерғалиев атындағы жалпы білім беретін мектебінде» география пәні мұғалімі ретінде қызмет атқара отырып, өз тәжірибем арқылы оқушылар арасында география пәні үлкен сұранысқа ие болып табылатынын айта аламын. Әр жыл сайын бейіндік пән ретінде «шет тілі және география», «биология және география», «тарих және география» тізбесін таңдайтын оқушылар қатары артып келеді.

Бұл мұғалім тарапынан ҰБТ-ға оқушыларды дайындауда жаңа әдіс-тәсілдерді қолдануды талап етеді. Өз тәжірибемде оқушылармен: тақырыптарды еске түсіру үшін *bilimland*, *itest* сайттарымен жұмыс жасағанды ұнатамын. География пәнінен оқушыларды ҰБТ-ға дайындау жоспары құрылады. Жоспар үш бөлім арқылы жүзеге асырылады, олар: теориялық бөлім, көрнекілікпен жұмыс бөлімі және практикалық бөлім. Теориялық бөлімде географиялық терминдермен, даталармен жұмыс жасалады. Қазіргі таңда жаңартылған білім беру мазмұнына сәйкес оқушылармен «Геосаясат», «Геоинформатика», «Елтану» тараулары бойынша қосымша түсіндіру жұмыстары жүргізіледі. Көрнекіліктермен жұмыс істеу бөлімінде оқушылармен тест тапсырмаларында кездесетін карталар, сызба-нұсқалар, диаграммалар, суреттер бойынша сұрақтарға жауап беру дағдысы қалыптастырылады. Практикалық бөлімде географиялық есептер шығаруға көңіл бөлінеді. Жыл өте келе оқушылардың ҰБТ-ға дайындалу сынама тестілеулеріндегі алған балдарын саралау, қатемен жұмыс жасау, қиындық тудырған сұрақтар мен тапсырмаларды қайта қарау бойынша жұмыстар жетілдіріліп келеді. Жасап жатқан жұмыстарымыз нәтижесіз емес, әр жылдары ҰБТ жинаған баллдарымен оқушылар ҚазҰУ, Л.Н. Гумелев атындағы ЕҰУ, А. Байтұрсынов ат. Қостанай өңірлік университеттерінде және т.б. жоғары оқу орындары қабырғаларында білім алууда.

5 Қорытынды

Бүгінгі таңда жас ұрпақтың сапалы білім алуға, жоғары мәдениетті болуға, ақпараттық технологияларды жетік меңгеруге ұмтылысы жоғары. Бүгінгі оқушы мен кешегі оқушының арасы жер мен көктей десек те болады. Бүгінгі оқушының жан-жақты білім алуы үшін ғаламтор желісінің өзі үлкен мүмкіндік. Сонымен қатар түрлі сайыстарға қатысып, білімін толықтырып, қашықтықтан білім ала отырып, білім көкжиегін кеңейту мүмкіндігіне ие. Бұның бәрі ЖОО-на грантқа оқуға түсуіне мол мүмкіндік береді. Сондықтан да оқушыларды қазіргі жоғары қарқынмен дамып келе жатқан өркениет көкжиегінде адаспай, өз орнын таба білуге, өмір ағымына бейімделуге және бәсекеге қабілетті болуға дайындау басты мақсат болып табылады.

ЕГИНБАЕВА, А.Е., АХМЕТОВА, Э.Б., АКПАНБЕТОВА, А.К.

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ И ПРОВЕДЕНИЯ ЕДИННОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕСТИРОВАНИЯ ПО ПРЕДМЕТУ ГЕОГРАФИЯ

В последние годы в стране образовательный процесс потерпел различные реформы. В 2017 году также изменен формат единого национального тестирования (ЕНТ) с учетом международного опыта. Теперь выпускники школы сдают выпускные экзамены и ЕНТ – вступительный экзамен в высшие учебные заведения. Поэтому тема данной исследовательской работы актуальна. Потому что итоговая аттестация выпускников школ проходит в стенах школы, а ЕНТ проводится в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: *единое национальное тестирование, высшее учебное заведение, итоговая аттестация, профессиональные предметы, предметы по выбору.*

EGINBAYEVA, A.E., AKHMETOVA, E.B., AKPANBETOVA, A.K.

FEATURES OF PREPARATION AND CONDUCT OF UNIFIED NATIONAL TESTING ON THE SUBJECT OF GEOGRAPHY

In recent years, the educational process in the country has undergone various reforms. In 2017, the format of the unified national testing (UNT) was also changed, taking into account international experience. Now graduates of the school take final exams and the UNT - the entrance exam to higher educational institutions. Therefore, the topic of this research work is relevant. Because the final certification of school graduates takes place within the walls of the school, and the UNT is held in higher educational institutions.

Key words: *unified national testing, higher education institution, final certification, professional subjects, elective subjects.*